

UTVECKLINGSSAMARBETE

EUS

EUs Utvecklingssamarbete

Innehåll

Förkortningar	4
Inledning	5
1. EG-biståndet och EU	7
2. Utvecklingssamarbetets storlek	7
3. Utvecklingssamarbetets historia	9
3.I Afrika – ACP-länderna / Europeiska Utvecklingsfonden	10
3.II Asien och Latinamerika	11
3.III Medelhavsområdet: Nordafrika och Mellanöstern	13
3.IV Samarbetet med de östeuropeiska och baltiska staterna och länderna i forna Sovjet	13
4. Utvecklingssamarbetets innehåll	14
4.I Gemensamma mål för utvecklingsstödet	14
4.II Likheter mellan regionerna	14
4.III Splittrade biståndsformer	16
4.IV Variationer mellan regionerna	17
4.V Ekonomiskt samarbete	18
5. Organisation	20
5.I Kommissionens biståndsförvaltning	21
5.II EU-delegationerna i fält	23
5.III Ministerrådet och rådsarbetsgrupperna	23
5.IV Kommittéer	24
5.V Expertgrupper	25
5.VI Parlamentet	26
5.VII EUs revisionsrätt	26
5.VIII Europeiska Investeringsbanken	26
6. Policy och genomförande	27
6.I Rådet	27
6.II De globala utvärderingarna	28
6.III Biståndsförvaltningen och kommittéerna	28
7. Medlemsstaterna och samordningen	30
8. Sveriges roll	32
9. Reform	34
9.I Post-Lomé-diskussionerna	34
9.II En ny biståndspolicy	36
9.III Förvaltningsreformer	39
10. Det svenska ordförandeskapet	40
11. Litteraturlista	43

Förkortningar

I den löpande texten används genomgående engelska förkortningar för enkelhetens skull. I den mån svenska förkortningar existerar, återfinns dessa inom parentes här nedan.

ACP- staterna – Africa, Carribean and Pacific – länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet (sv. AVS)

ALA-biståndet – till länderna i Asien och Latimerika

ALA-kommittén – kommittén för bistånd till länderna i Asien och Latinamerika

DAC-OECDs kommitté för utvecklingsbistånd – Development Assistance Committee

DG – Directorate General – kommissionens generaldirektorat – delar av förvaltningen i Bryssel

ECHO – katastrofbiståndet eller det humanitära biståndet – European Community Humanitarian Office

EDF – European Development Fund (sv. EUF – Europeiska Utvecklingsfonden)

EDF- kommittén – kommittén för bistånd till länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet

EG – Europeiska gemenskapen – första pelar-samarbetet, bland annat frågor om fri rörlighet av tjänster, personer och kapital

EIB – Europeiska Investeringsbanken

EU – Europeiska Unionen – syftar på

samarbetet i dess helhet inkl andra och tredje-pelar-samarbete. Inom den andra pelaren återfinns utrikes- och säkerhetspolitiken – GUSP – Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik

EUROPEAID – arbetsnamn på den nya genomförandeorganisationen inom kommissionens biståndsförvaltning

GLOBKOM – den svenska biståndspolitiska utredning som har tillsatts år 2000

MEDA-biståndet – biståndet till Mellanöstern och Nordafrika – södra Medelhavsområdet

MED-kommittén – kommittén för bistånd till södra Medelhavsområdet: Nordafrika och Mellanöstern

ODA – Official Development Assistance (DACs definition)

OSS – Oberoende staters samväld. Organisation mellan före detta Sovjetstater (1991). Samarbete om ekonomi och försvar

PHARE – EUs program för samarbetet med Central- och Östeuropa

SCR – Service Commun Relex – tidigare delorganisation för genomförande av bistånd inom kommissionens biståndsförvaltning. Denna håller nu på att omvandlas till EUROPEAID.

TACIS – EUs program för samarbete med Ryssland, övriga OSS-stater och Mongoliet, dvs forna Sovietunionen

Inledning

Utvecklingssamarbetet inom EU ska reformeras. Det är ett omfattande bistånd, ett av de största i världen. År 1999 uppgick det till omkring 80 miljarder kronor. Den svenska andelen ligger på en dryg miljard kronor årligen, vilket motsvarar knappt 10 procent av det svenska biståndet.

Det är svårt att skaffa sig en överblick över detta stora bistånd och svårt att göra sig en god bild av vad som behöver reformeras och varför. Kring utvecklingssamarbetet finns en komplicerad beslutskedja inom EU och ett förhandlingsspel som kräver sin beskrivning. Vilka är egentligen problemen? Varför behöver biståndet reformeras och vad planerar EU-kommissionen att göra? Vilken är biståndets historia och hur har dess tillkomst sett ut? Hur ser kommissionens biståndsadministration ut? Var kommer Sverige och de andra fjorton medlemsstaterna in i bilden?

Detta ska kort och översiktligt beskrivas här. Avsikten är att ge en sammanhållen bild, inte att tränga ned på djupet i någon enskild fråga. Redogörelsen koncentrerar sig på utvecklingsländerna och biståndet, samma område som Sida fokuserar på. EU har därutöver handelsarrangemang och handelsavtal som mer eller mindre är kopplade till biståndet men handelsfrågorna kommer inte att omfattas av denna beskrivning. Inte heller kommer den att närmare gå in på östsamarbetet, det vill säga samarbetet med Östeuropa och länderna i det forna Sovjetunionen, även om detta i en bredare mening ingår i utvecklingssamarbetet.

Avsikten är att ge en kort och samlad bild av EUs stöd till utvecklingsländerna, biståndets historia, organisation, storlek, innehåll, problem och kommissionens förslag till lösningar. Redogörelsen tar också upp den svenska synen på frågeställningarna.

En litteraturförteckning med aktuella källor finns längst bak för dem som mer ingående vill studera enskilda frågor.

Som författare till texten har jag baserat mig på mina erfarenheter av arbetet som chef för Sidas EU enhet.

Eva Nauckhoff

1. EG-biståndet och EU

EG, eller den Europeiska gemenskapen – vilket betecknar gemensamma frågor inom unionen – är en av världens största biståndsgivare. De gemensamma EG-frågorna vilar på vad som kallas den första pelaren inom EU, vilket bland annat gäller fri rörlighet av varor, tjänster, personer och kapital. I huvudsak hör utvecklingssamarbetet till första pelar-frågorna

Utvecklingssamarbetets utrikespolitiska aspekter faller inom vad som benämns den andra pelaren, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, eller ibland i en gråzon mellan de två. Biståndet rider i viss mån gränslinje över den första och den andra pelaren inom EU. Skillnaden ligger bland annat i hur besluten fattas i rådet.

Inom den första pelaren har kommissionen ensam initiativrätt och besluten fattas med kvalificerad majoritet med vägd röstetal som beslutats efter förhandling.

Inom den andra pelaren har medlemsländerna likvärdigt inflytande över initiativen och besluten fattas enhälligt. Detta innebär att de enskilda staterna har vetorätt.

2. Utvecklingssamarbetets storlek

EG-biståndet låg 1998 på omkring 80 miljarder kronor, vilket kan jämföras med cirka 40 miljarder tio år tidigare. Detta inkluderar allt samarbete, också till det forna östblocket. Utesluts östsamarbetet uppgick biståndet till cirka 60 miljarder kronor, mot 40 miljarder 1988.

EG är i storlek den femte biståndsgivaren i världen efter USA, Japan, Frankrike och Tyskland. (Sverige lämnade 1999 närmare 13 miljarder kronor i bistånd till u-länderna plus 750 miljoner till öststaterna över ett särskilt budgetanslag).

Numer har EG också blivit världens största multilaterala givare. På andra plats kommer Världsbanken.

Ser man till unionens samlade bistånd, stod EU-medlemmarnas bilaterala bistånd tillsammans med EG-biståndet för mer än hälften av världens biståndsrresurser (55,3 procent) och mer än två tredjedelar av gåvobiståndet 1997. EG-biståndet utgjorde omkring 10 procent av detta.

EG-biståndets inriktning har förändrats över tiden. Medan EG på sextio- och sjuttioalet koncentrade sitt utvecklingssamarbete till Afrika (70 procent) går nu så mycket som två tredjedelar till andra delar av världen. I absoluta tal har biståndet till Afrika ökat under

perioden. Men både relativt sett och i absoluta siffror har utvecklingssamarbetet till södra Medelhavsområdet och till länderna i öst vuxit mycket kraftigt.

I mitten av åttiotalet var Etiopien, Indien och Sudan de tre största mottagarländerna. Tio år senare intogs tätplatserna av Marocko, Egypten och Bosnien. 1998 hade Egypten, länderna i forna Sovjet och Etiopien blivit de största mottagarna.

Fokus har alltså förskjutits över tiden. Fattigdomsinriktningen har minskat betydligt om man ser till urvalet av länder. Detta har också

Major recipients of bilateral ODA net disbursements

Rank	Recipient	1986/87			Recipient	Constant 1996 \$ million
		Constant 1996 \$ million	% of bilateral allocable	Cumulative % of bilateral allocable		
1	Ethiopia	157	7.1	7.1	Ethiopia	257
2	India	139	6.2	13.3	Egypt	214
3	Sudan	126	5.6	18.9	Côte d'Ivoire	150
4	Senegal	120	5.4	24.3	Cameroon	143
5	Egypt	76	3.4	27.7	Jordan	139
6	Turkey	76	3.4	31.1	Sudan	130
7	Tanzania	62	2.8	33.9	Mozambique	111
8	Côte d'Ivoire	61	2.7	36.6	Turkey	110
9	Papua New Guinea	57	2.6	39.2	Albania	105
10	Mozambique	52	2.3	41.5	Uganda	103
11	Bangladesh	50	2.3	43.8	Tanzania	86
12	Ghana	47	2.1	45.9	Zambia	71
13	Mali	46	2.1	47.9	Burundi	70
14	Chad	46	2.1	50.0	Angola	68
15	Thailand	44	2.0	51.9	Mali	66
16	Uganda	41	1.8	53.8	India	65
17	Niger	40	1.8	55.6	Bangladesh	64
18	Congo, Dem. Rep.	39	1.7	57.3	Guinea	63
19	Malawi	38	1.7	59.0	Namibia	60
20	Madagascar	37	1.7	60.7	Kenya	59
Total bilateral allocable		2 232	100.0	100.0	Total bilateral allocable	3 735
Unallocated (additional to total shown)		508	22.8		Unallocated (additional to total shown)	654
<i>Memo item:</i> Total number of recipients		127			<i>Memo item:</i> Total number of recipients	145

blivit en av de stora frågor som för närvarande diskuteras i samband med reformerna av EG-biståndet.

För att förstå hur det kommer sig att EG-biståndet ser ut som det gör i dag måste man känna till dess historia.

3. Utvecklingssamarbetets historia

EU har numer ett utvecklingssamarbete med snart sagt alla länder utanför de rika industriländerna. Med detta menas allt från de fattigaste länderna i Afrika söder om Sahara till rikare länder i södra

1991/92		1996/1997			
% of bilateral allocable	Cumulative % of bilateral allocable	Recipient	Constant 1996 \$ million	% of bilateral allocable	Cumulative % of bilateral allocable
6.9	6.9	Morocco	218	5.2	5.2
5.7	12.6	Egypt	157	3.8	9.0
4.0	16.7	Bosnia & Herzegovina	152	3.6	12.6
3.8	20.5	States of ex-Yougoslavia	134	3.2	15.8
3.7	24.2	Tunisia	133	3.2	18.9
3.5	27.7	Palestinian Adm. Areas	130	3.1	22.0
3.0	30.7	Jordan	105	2.5	24.5
3.0	33.6	India	103	2.5	27.0
2.8	36.4	Bangladesh	101	2.4	29.4
2.8	39.2	Mauritania	98	2.3	31.8
2.3	41.5	Angola	86	2.0	33.8
1.9	43.4	Côted'Ivoire	75	1.8	35.6
1.9	45.3	Mozambique	70	1.7	37.3
1.8	47.1	Jamaica	68	1.6	38.9
1.8	48.9	Madagascar	63	1.5	40.4
1.7	50.6	Burkina Faso	60	1.4	41.8
1.7	52.3	Uganda	58	1.4	43.2
1.7	54.0	Mali	58	1.4	44.6
1.6	55.6	Tanzania	57	1.4	46.0
1.6	57.2	Haiti	57	1.4	47.3
100.0	100.0	Total bilateral allocable	4 190	100.0	100.0
17.5		Unallocated (additional to total shown)	1 275	30.4	
		Memo item: Total number of recipients	153		

Källa: DAC 1998

Medelhavsområdet, Latinamerika, Asien och de östeuropeiska länder, vilka nu ansöker om medlemskap i EU.

Med en överenskommelse i Cannes 1995 – samma år som Sverige blev medlem i EU – fattades beslut om en kraftig ökning av biståndet till det södra Medelhavsområdet. Tillsammans med ett accelererande stöd till det forna östblocket under nittioalet och ett höjt bistånd till Afrika ledde detta till en stor ökning av EUs biståndsvolymer.

Behoven var stora. Muren hade fallit och Östeuropa och länderna i forna Sovjetunionen var i stort behov av hjälp som de också fick, inte minst i form av humanitärt bistånd. Medelhavsområdet målades upp som en bild av en tickande bomb, där stagnerande ekonomier kombinerat med en galopperande tillväxt av befolkningen krävde ökade insatser. De fattiga länderna i Afrika ställde fortsatta anspråk på ett stort stöd från de rika staterna, länderna i Latinamerika och Asien likaså. Därför kom diskussionerna kring utvecklingssamarbetet inom EU att under nittioalet att handla om den politiska vikten av att knyta östblocket och den södra Medelhavsregionen närmare EU och att skapa en balans mellan de båda regionerna utan att för den skull glömma bort det fattiga Afrika eller banden till de forna kolonierna.

Denna politiska balansgång har förändrat inriktningen på utvecklingssamarbetet. En mycket större andel av biståndet går numer till Medelhavet och det forna östblocket än tidigare.

Sammantaget har resultatet blivit ett utvecklingssamarbete av mycket stor omfattning.

3.1 Afrika – ACP-länderna / Europeiska Utvecklingsfonden

Ursprunget till EUs utvecklingssamarbete står att finna i den geopolitiska verklighet som rådde då EU bildades i Rom 1957.

Större delen av Afrika söder om Sahara bestod då fortfarande av europeiska kolonier. Av de ursprungligen sex medlemsstaterna hade framför allt Frankrike och Belgien stora afrikanska besittningar och Frankrike insisterade på att de skulle inbegripas i Romfördragets mål och principer. Andra menade att Frankrike därigenom ville lämpa ifrån sig en del av ansvaret för sina kolonier. Till slut enades EU-länderna om en kompromiss, där utomeuropeiska områden med särskild relation till EU fick ett eget avsnitt i fördraget. Själva biståndet hölls dock utanför och förvaltades av en särskild utvecklingsfond, som kallas European Development Fund eller EDF, vid sidan om EUs reguljära budget.

På sextiotalet började kolonierna i snabb takt att bli självständiga. I den första Yaoundé-konventionen från 1963 (som undertecknades i Kamerouns huvudstad Yaoundé) skrev 18 afrikanska länder under ett avtal med EU, som inbegrep både handel och bistånd. Avtalet skulle göra det möjligt för de nya staterna att kliva ur sitt koloniala tillstånd utan att helt förlora de fördelar som de hade haft under Romfördraget bland annat i form av handelslättnader.

Yaoundé-konventionen förnyades därefter flera gånger och antalet fria afrikanska länder växte. Kenya, Tanzania, Uganda och Mauritius fick handelsförmåner 1971. När sedan Storbritannien blev EU-medlem 1973 erbjöds ett tjugotal länder i det brittiska samväldet liknande handelspreferenser. Samtidigt fick resten av de självständiga staterna i Afrika söder om Sahara möjlighet till samma villkor. Konventionerna bytte namn 1975 och fyra på varandra femåriga avtal undertecknades därefter i Togos huvudstad Lomé. De kallas därför Lomékonventionerna.

Samarbetet med de numera 77 länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet, som på engelska kallas ACP eller Africa, Caribbean, Pacific, erhåller nu ungefär en tredjedel av EGs bistånd. Utvecklingssamarbetet i denna del av världen sköts fortfarande av en särskild fond, EDF. Den ligger utanför EUs budget och styrs av egna konventioner (Yaoundé- Lomé- och nu senast Cotonou-konventionen) även om genomförandet inte avviker särskilt mycket ifrån administrationen av EG-biståndet i övrigt.

Nu avslutas snart den sista av Lomékonventionerna och samarbetet med ACP-länderna går in under ett nyförhandlat avtal, som i juni 2000 undertecknades i Cotonou, Benins huvudstad – Cotonou-konventionen.

De största mottagarna bland ACP-länderna har över tiden varit länderna söder om Sahara. Etiopien, Malawi och Zambia toppade listan i slutet av nittiotalet

3.11 – Asien och Latinamerika

Till en början omfattades inte Asien och Latinamerika av EGs utvecklingssamarbete. Men då Storbritannien blev medlem i EU 1973 blev frågan om stöd till de fattiga länderna i Asien aktuell, inte minst till Indien.

Latinamerika fick dock inte något nämnvärt bistånd från EU förrän efter 1986, då Spanien och Portugal hade blivit medlemmar. Numer

har EU samarbete med snart sagt alla länder i de båda regionerna, det som inom EU kallas ALA-samarbetet och som inkluderar till exempel Brasilien, Mexico och Thailand. Det omfattar alltså inte bara de fattigaste utan också rikare länder på de båda kontinenterna.

Beteckningen ALA står för länderna i Asien och Latinamerika. ALA-biståndet går till ett fyrtiotal länder och utgjorde under senare delen av nittioalet ca 15 procent av EGs utvecklingsstöd. En gammal

EG-stödet i siffror

Total stödvolym 1986–1998

EG:s stöd har ökat avsevärt under det sista årtiondet, från totalt 4,2 miljarder euro i åtaganden 1988 (alla regioner inbegripna) till 8,6 miljarder euro 1998. Av detta belopp utgör 6,8 miljarder euro stöd till utvecklingsländer och 1,8 miljarder stöd till andra länder.

Regional fördelning av EG-stödet 1988–1998

	1988 (milj. €)	%	1990 (milj. €)	%	1998 (milj. €)	%	1998 i % av totalt stöd
AVS ¹ (inkl. SA ²)	2899	69,4	1393	52,1	2983	43,6	34,7
Asien	226	5,4	317	11,8	617	9,0	7,2
Latinamerika	159	3,8	222	8,3	485	7,1	5,6
Medelhavs- området	309	7,4	386	14,4	1368	20,0	15,9
Central och Östeuropa	1	0,0	110	4,1	614	9,0	7,1
NIS ³	–	–	–	–	243	3,6	2,8
Icke- specifierbart stöd	582	13,9	249	9,3	534	7,8	6,2
TOTAL ODA ⁴	4176	100	2678	100	6843	100	9,4
Pm offentligt bistånd ⁵	20		578		1771		
Totalt	4196		3256		8614		100

Källa: Overseas Development Institute, 1999

¹ AVS: Afrika, Västindien, Stilla Havet (=ACP)

² SA: Sydafrika

³ NIS: New Independent States (of the former Soviet Union)

⁴ ODA: Official Development Assistance

⁵ Stöd till övergångsekonomier (DAC:s definitioner)

tumregel inom kommissionen var tidigare att två tredjedelar av stödet skulle gå till Asien och en tredjedel till Latinamerika. Under senare år har biståndet till Latinamerika emellertid vuxit jämfört med Asien och fördelningen är nu nära hälften var mellan kontinenterna.

I Asien gick det största stödet i slutet av nittioalet till Indien, Bangladesh och Kina och i Latinamerika till Peru, Nicaragua och Bolivia.

3.III Medelhavsområdet: Nordafrika och Mellanöstern

Redan i begynnelsen hade EU ett samarbete med Marocko, Algeriet och Tunisien, som hade ett nära förhållande till Frankrike (Algeriet var fortfarande franskt). Något bistånd gavs dock inte först, utan man inledde med handelsavtal. 1976 slöts parallella avtal med de tre länderna om både handel och bistånd och 1977 ingicks liknande överenskommelser med Egypten, Jordanien, Syrien och Libanon.

Med Turkiet, Cypern och Malta, som alla nu söker medlemskap i EU, slöts under perioden 1978–96 associeringsavtal och finansiella protokoll om samarbete och handelsutbyte. Tillsammans med Israel och den palestinska myndigheten ingår alla de uppräknade länderna i en eller annan form av samarbete med EU. Genom EU-medlemmarnas överenskommelse i Cannes 1995 och den så kallade Barcelonadeklarationen ökade biståndet betydligt.

Under nittioalet fyrdubblades nästan biståndet till den palestinska myndigheten och stödet till länderna i Mellanöstern växte ordentligt från en mycket låg nivå. Den största mottagaren av EG-bistånd i regionen har dock genomgående varit Egypten.

3.IV Samarbetet med de östeuropeiska och baltiska staterna och länderna i forna Sovjet

Östbiståndet får till stora delar betraktas i ett annat ljus än det mer klassiska utvecklingssamarbetet. Bistånd via EUs program för utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa, Phare-programmet, lämnas till allt som allt tretton länder, inbegripet de tio länder som nu ansöker om medlemskap i EU.

Stöd ur Tacis-programmet lämnas till länder i före detta Sovjetunionen, eller de så kallade OSS-länderna.

Här kan kort konstateras att stödet till denna grupp av länder på kort tid har vuxit i omfattning. Det uppgick till omkring 8,5 miljarder kronor 1998 eller cirka 10 procent av EU-biståndet 1998, mot 4 procent 1990.

Fortsättningsvis kommer östsamarbetet inte att tas upp mer i denna redogörelse utan enbart utvecklingssamarbetet med tredje världen.

4. Utvecklingssamarbetets innehåll

Det finns vissa variationer i hur utvecklingssamarbetet har byggts upp mellan regionerna ACP, ALA och MEDA. I samarbetet med södra Medelhavsområdet finns exempelvis en länk mellan bistånd och liberalisering av ekonomin, som klart sägs ut i de styrande texterna men som inte har varit lika tydlig i samarbetet med Afrika eller Asien och Latinamerika. I grund och botten innehåller emellertid EGs utvecklingssamarbete med dessa tre regioner ungefär samma mix: politisk dialog, bistånd och handelsutbyte. Denna mix varierar en del med förutsättningarna i de olika regionerna men har med tiden blivit alltmer självklar och accepterad.

För biståndet är målen på det övergripande planet desamma för alla regioner.

4.I Gemensamma mål för utvecklingsstödet

Målen gäller allt utvecklingssamarbete inom EG och stämmer i stort överens med målen för svenskt bistånd (se avsnitt 9). Såsom det senast fastställdes i Maastricht- och Amsterdam-fördragen från 1993 och 1997 ska EGs utvecklingssamarbete främja u-ländernas ekonomiska och sociala utveckling och integrera dem i världsekonomin, stödja en hållbar utveckling, minska fattigdomen och stärka demokratin.

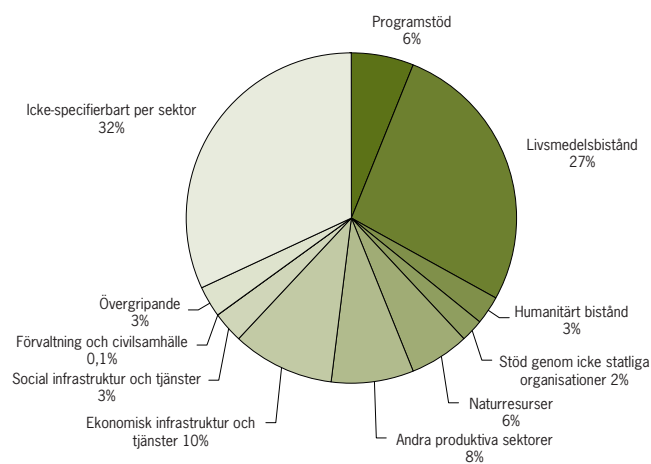
Om detta är medlemsstaterna överens. De policybeslut om utvecklingssamarbetet som fattas i ministerrådet, nu och tidigare, faller inom denna breda ram.

4.II Likheter mellan regionerna

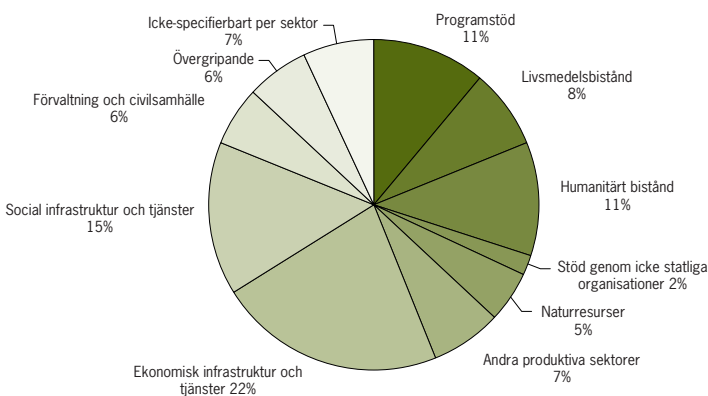
Biståndsinsatser och urval av sektorer handläggs också av kommissionens biståndsförvaltning på ungefär samma sätt när det gäller de tre regionerna MEDA, ALA och ACP. Att ACP-stödet ligger utanför den reguljära budgeten och kallas för fond (European Development Fund) spelar i praktiken inte någon större roll utan innebär mest att stödet har en särskild ekonomisk ram. Möjligen tar ACP-biståndet till sig nyheter i en något snabbare takt än samarbetet med Medelhavet och Asien och Latinamerika. I grunden finns dock inga djupgående skillnader.

Komplexiteten har vuxit mellan och inom biståndsområden och regelsystem samtidigt som utvecklingssamarbetet har expanderat. Biståndet vilar inte längre på traditionella jordbruks- och hälsoinsatser utan spänner, som utvecklingssamarbete i allmänhet gör, över hela det samhällsliga spektrat – allt ifrån stöd till strukturanpassning, forskning och institutionsuppbyggnad, till insatser för mänskliga rättigheter och demokrati och ett stort humanitärt stöd, inom EU kallat ECHO (European Community Humanitarian Office).

EG-stödet fördelat på sektorer 1986 (Åtaganden)

EG-stödet fördelat på sektorer 1998 (Åtaganden)

Under 1990-talet har EGs humanitära bistånd ökat kraftigt relativt sett. Under slutet av 1990-talet gick det humanitära biståndet främst till länderna i Central- och Östeuropa, den palestinska myndigheten, Rwanda, Burundi, Angola, Afghanistan och Sudan. EG är nu den största givaren av humanitärt bistånd i världen. Stöd till strukturanpassning i samarbete med bland annat Världsbanken är en annan stor post inom utvecklingssamarbetet.

Det humanitära biståndet och stödet till strukturanpassning låg vardera på knappt 15 procent av det totala utvecklingsstödet under den senare delen av nittioalet. Resten gick till mer reguljärt utvecklingssamarbete. Medan jordbruks- och landsbygdsinsatserna har gått tillbaka, har istället stöd till industri, infrastruktur och till tjänstesektorn ökat i omfattning.

4.III Splittrade biståndsformer

Snart sagt varje biståndssektor har fått ett eget regelsystem inom EG-biståndet. Det gäller inte bara geografiska områden och sektorer utan också över tiden. De hittills nio påfyllningarna av Europeiska utvecklingsfonden har exempelvis var och en haft sina egna regler, som nu harmoniseras som ett led i reformarbetet. Varje instrument – så kallas ofta de olika stödformerna – har givits ett eget regelverk och nästan varje sektor har fått en egen legal grund.

Det finns omkring 80 olika regelverk, ett 100-tal förordningar som styr olika insatser och ett mycket stort antal olika anslagsposter, kallade budgetlinjer, inom biståndet: För tropiska skogar, miljöfrågor, hiv/aids, rehabilitering och återuppbyggnad, decentraliserat samarbete, ursprungsbefolkningar, jämställdhet, enskilda organisationer, ekonomiskt samarbete, minröjning, åtgärder mot sexuell turism, fiskefrågor, utbildningsfrågor, fattigdomsminskning, mänskliga rättigheter och demokrati, valobservation samt utvärderingar. Detta utgör bara en bråkdel av anslagsposterna, vilka tillkommit på förslag av antingen ministerrådet eller parlamentet eller båda i en kombination.

Ett problem med de många budgetposterna är att själva splittringen slukar administrativa resurser. Ett annat är att perspektiv och analys av exempelvis fattigdom eller miljö, som på detta sätt finansieras för sig, inte alltid blir integrerade i insatserna. De riskerar att stanna kvar i ett särperspektiv eller en restpost, som antingen görs till huvudsak i vissa projekt eller också läggs till, vid sidan om. Diskussionen om hur integration eller ”mainstreaming” av viktiga målsättningar ska ske förs

kontinuerligt av parterna i allt utvecklingssamarbete. Om inte målsättningen från början genomsyrar insatserna blir den svårare att genomföra. Detta är del av de problem som kommissionen har för avsikt att reformera genom att söka få ned antalet anslagsposter.

4.IV Variationer mellan regionerna

För att ta upp några av variationerna i samarbetet med de tre regionerna ACP, MEDA och ALA så har samarbetetsavtalen med ACP-länderna alltid jämte biståndet innehållit handelsförbindelser. I den senaste konventionen, som slöts i Cotonou 2000, har nu beslutats att handelspreferenserna – som för övrigt inte varit till så stor nytta för Afrika som det var tänkt – ska förhandlas om till en serie frihandelsavtal under en tidsperiod som sträcker sig fram till 2008. Avsikten är att de fattigaste länderna i gruppen ska få de största förmånerna. Den tjugoåriga Cotonou-konventionen, som ska ses över vart femte år, innehåller också nyheter på andra områden som förhoppningsvis kommer att bana väg för reformer inom biståndet. Det gäller sådant som en fördjupad politisk dialog mellan partnerländerna, en rullande programmering av biståndet och avskaffande av ett antal biståndsinstrument, som förs samman till ett enda.

För länderna i Medelhavsområdet lades i Barcelona-deklarationen grunden till ett samarbete där ett av huvudmålen är att utveckla frihandel i regionen till år 2010, med jordbruksprodukterna som undantag. Den målsättningen är åtminstone delvis kopplad till utvecklingsstödet. Någon lika uttalad koppling finns inte i samarbetet med länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet eller Asien och Latinamerika. Den så kallade Barcelonaprocessen mellan sammanlagt 27 parter i EU och i södra Medelhavsområdet bygger på tre samarbetsområden:

- politisk/säkerhetspolitisk dialog
- ekonomiskt och finansiellt samarbete (inklusive upprättande av ett frihandelsområde)
- kulturellt, socialt och mellanmänniskt samarbete

Så slutligen samarbetet med Asien och Latinamerika, som regleras i en förordning från 1992. Det är det äldsta regelverket och det kommer sannolikt att skrivas om och moderniseras inom en ganska snar framtid. Förutom bestämmelser om traditionellt bistånd öppnar

förordningen ett ganska stort utrymme för ekonomiskt samarbete inom utvecklingsbiståndets ram. Handelsförbindelserna inkluderas däremot inte.

4.V Ekonomiskt samarbete

Med ekonomiskt samarbete menas inte detsamma som handel.

Det ekonomiska samarbetet baserar sig i ALA-förordningen på tanken om ömsesidigt intresse. Det ska också öka den europeiska närvaron i ALA-länderna och ge EG-stöd till den regionala integrationen, vilket särskilt har kommit att gälla Latinamerika.

I Medelhavsregionens utvecklingsstöd finns ett liknande ekonomiskt samarbete. Bistånd ges därutöver för att mildra stötarna när ekonomierna liberaliseras på väg mot frihandel.

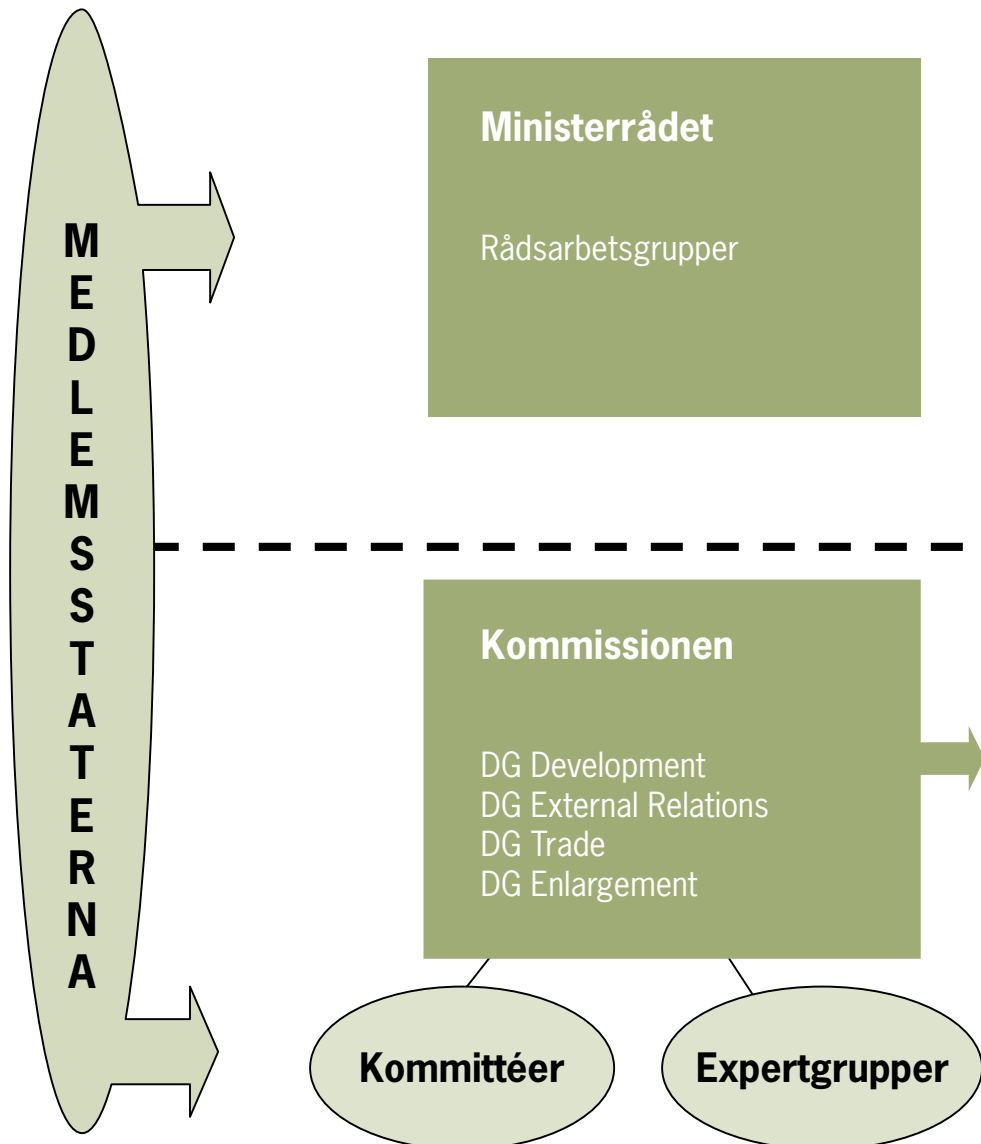
Med länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet har inte EG haft något sådant ekonomiskt samarbete i formell mening, även om visst stöd har lämnats till exempelvis den finansiella sektorn och till utveckling av industrin. Med Cotonou-konventionen införs nu ekonomiskt samarbete också i formell betydelse. Detta sker bredvid handelsutbytet, som under en längre övergångsperiod ska förhandlas om till regionala frihandelsavtal och särskilda handelsavtal med EG.

5. Organisation

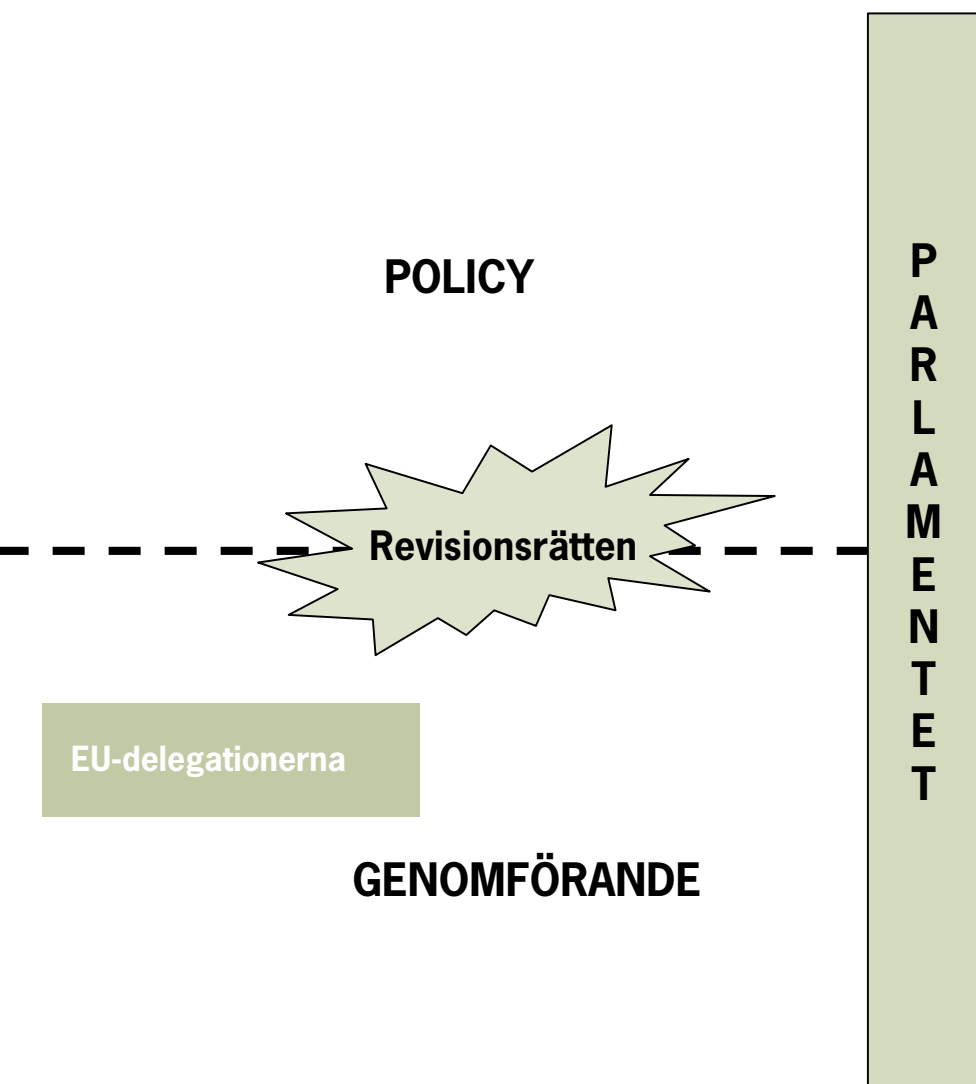
Inom och omkring EG-biståndet finns en rad aktörer: biståndsförvaltningen i Bryssel, ministerrådet och rådsarbetsgrupperna, EU-delegationerna i fält, EUs parlament, EUs revisionsrätt och Europeiska investeringsbanken. Här ges först en kort presentation.

EU:s organisation för utvecklingssamarbete

5.1 Kommissionens biståndsförvaltning

I förhållande till andra sakområden som kommissionen förvaltar i Bryssel är biståndet stort. Till skillnad från exempelvis EGs eget jordbruksstöd och strukturfonderna som hanteras av medlemsländerna själva, förvaltas EG-biståndet i Bryssel och utgör hela 62 procent

av de program som handläggs av kommissionen. Kommissionens näst största program är EUs interna forskningsstöd, som uppgår till ca 35 miljarder kronor per år – att jämföra med biståndet på omkring 80 miljarder.

Fyra kommissionärer delar på ansvaret för utvecklingssamarbetet (med en femte kommissionär som har ansvar för personal- och organisationsfrågor i hela kommissionen) och har fyra generaldirektorat under sig. De två kommissionärerna Poul Nielson och Chris Patten har dock huvudansvaret för utvecklingsfrågorna.

- Generaldirektoratet för utveckling (Directorate General for Development eller DG DEV) har hand om biståndet till ACP-länderna och det humanitära biståndet genom ECHO. (Kommissionär Nielson)

- Generaldirektoratet för utrikesrelationer (Directorate General for External Relations eller DG RELEX) har ansvaret för ALA-, MED-, TACIS och det PHARE-bistånd som inte går till länder i forna Östeuropa, vilka nu söker medlemskap i EU. Före 1999 låg allt östbistånd tillsammans. (Kommissionär Patten)

- Generaldirektoratet för handel (DG TRADE) har hand om handelsfrågor i allmänhet och inom utvecklingssamarbetet, vilka tidigare låg tillsammans med ACP-biståndet. (Kommissionär Lamy)

- Generaldirektoratet för utvidgning (DG Enlargement) som bland annat har ansvar för den del av PHARE-biståndet, som går till kandidatländerna i forna Östeuropa. (Kommissionär Verheugen)

I juli 2000 har en första grund dessutom lagts för en ny organisation inom kommissionen. Avsikten är att den ska harmonisera det splittrade biståndet och verkställa det i enhetligare form. Organisationen har ännu inte fått något officiellt namn men kallas preliminärt EuropeAid. Utgångspunkt har den haft i den tidigare delförvaltningen Service Commun Relex (SCR), som såg ljuset 1998 för att just skapa ett enhetligare bistånd. Den hade emellertid inte givits mandat att ta hand om hela genomförandet eller hela projektcykeln, då den först bildades, utan vissa delar lämnades kvar i de gamla geografiska organisationerna. Detta orsakade förvirring, splittring och stora förseningar.

Nu är avsikten att de två generaldirektoraten för utveckling och utrikesrelationer i framtiden ska programmera biståndet och stå för de strategiska övervägandena inom utvecklingssamarbetet, medan det nya EuropeAid ska bereda, genomföra och utvärdera insatser och program. Konstruktionen påminner i någon utsträckning om den arbetsfördelning som finns i Sverige mellan UD och Sida.

Personalen i den nya organisationen planeras växa i antal under de närmaste åren för att effektivt kunna handskas med biståndet.

5.II EU-delegationerna i fält

EU har delegationer, motsvarande ambassader, eller kontor i 128 länder. Också där finns tjänstemän som handlägger utvecklingsfrågorna.

5.III Ministerrådet och rådsarbetsgrupperna

Det är ministerrådets arbetsgrupper, kallade rådsarbetsgrupper, med representanter för de femton medlemsstaterna och för kommissionen som diskuterar och kommer överens om gemensam biståndspolicy och förordningar som ska reglera EGs bistånd.

I arbetsgrupperna sitter den medlemsstat ordförande som under perioden är ordförandeland i EU, det vill säga Sverige under det första halvåret 2001, därefter Belgien, Spanien och Danmark. Ordförandelandet leder och organiserar arbetet i rådet, utarbetar förslag till dagordning och ansvarar för ministrarnas möten.

I rådet finns fyra rådsarbetsgrupper som uteslutande sysslar med rena utvecklingsfrågor – av omkring 250 rådsarbetsgrupper allt som allt – två för Afrika, en för allmänna frågor och en för frågor om livsmedelssäkerhet. I ett antal andra geografiska rådsarbetsgrupper

för utrikespolitiska frågor kan de mer politiska frågorna i utvecklings-samarbetet diskuteras.

Ministerrådet kallas i biståndssammanhang för utvecklingsrådet. Där träffas biståndsministrarna en gång i halvåret för att formellt fatta de beslut som har behandlats i rådsgrupperna. Vissa utvecklingsfrågor kan också komma upp i Allmänna rådet, som bildas av utrikesministrarna i EU.

Röstetal i rådet (och i kommittéer)

Frankrike	10	Portugal	5
Italien	10	Österrike	4
Storbritannien	10	Sverige	4
Tyskland	10	Irland	3
Spanien	8	Finland	3
Nederländerna	5	Danmark	3
Belgien	5	Luxemburg	2
Grekland	5		
TOTALT 87 RÖSTER			

5.IV Kommittéer

Medlemsstaterna är representerade i rådet men också i de verkställighetskommittéer som är knutna till kommissionen. Där diskuteras genomförandet av biståndsinsatserna.

Till skillnad från rådsarbetsgrupperna är det alltid en representant för kommissionen som sitter ordförande i kommittéerna. Det innebär bland annat att ett ordförandeland i EU inte spelar någon särskild roll, utöver den vanliga, i kommittéerna under själva ordförandehalvåret.

På svensk sida är det UD som deltar i rådsarbetsgrupperna. Sida ger ofta underlag till rådsdiskussionerna. Sida deltar också ensamt eller tillsammans med UD i kommittéarbetet. För närvarande finns följande kommittéer:

EDF-kommittén – Afrika, Västindien, Stilla havet

ALA-kommittén – Asien och Latinamerika

MED-kommittén – södra Medelhavsområdet
Sydafrikakommittén – biståndet till Sydafrika
ECHO – humanitärt bistånd
Livsmedelssäkerhetskommittén – livsmedelsfrågor
Forskningskommittén – bistånd på forskningsområdet
NGO-kommittén – bistånd till enskilda organisationer
MR-kommittén stöd till mänskliga rättigheter och demokratiinsatser
PHARE – bistånd till forna Östeuropa
TACIS – bistånd till forna Sovjetunionen

De flesta av dessa kommittéer har beslutsrätt och fattar beslut med kvalificerad majoritet när en fråga kommer till omröstning. Man strävar dock efter att diskutera sig fram till gemensamma beslut utan att behöva ta till röstningsprocedurer. Några kommittéer, NGO-, Tacis- och forskningskommittén, är enbart rådgivande inför beslut som kommissionen senare fattar själv.

Samma röstfördelning råder i kommittéerna som i rådsarbetsgrupperna (se 5.III). EDF-kommittén har en lite annan röstfördelning men i stort är röstbilden densamma.

Inom EU finns något som heter kommittologi. Det handlar om beslutsrätten i kommittéerna. Tidigare bestod kommittologin av ett tiotal kommitté-grupperingar med varierande rätt att fatta beslut, men beslutsstrukturerna har nu förenklats.

Efter 1999 finns tre slags kommittéer: Föreskrivande med den längst gående beslutsrätten, förvaltande med något mindre rätt och rådgivande. Bland biståndskommittéerna finns alla tre sorter.

5.V Expertgrupper

Om kommissionen vill kan den också tillsätta expertgrupper med biståndsexperten från medlemsstaterna. Expertgrupper kallas in under viss tid för att diskutera olika utvecklingsfrågor och förse kommissionen med underlag till beslut och handlingsplaner. Det har gällt områden som fattigdom, jämställdhet, hälsostöd, undervisnings-

stöd, infrastruktur och miljöfrågor. Sida deltar ganska ofta med experter i sådana grupper, som har visat sig vara ett bra sätt att byta erfarenheter och komma fram till förslag om handlingsplaner, inriktning etc.

5.VI Parlamentet

Parlamentets roll i utvecklingssamarbetet kommer här inte att ges någon mer ingående beskrivning. Dess inflytande ökar, särskilt när det gäller budgetposterna inom biståndet och de förordningar som styr dem. Parlamentet har under senare tid fått större insyn och delaktighet i rådsbesluten än förut.

Parlamentet har genom tiderna tagit initiativ till en rad insatser på biståndsområden som till exempel miljö, jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati, vilka man har sett som angelägna områden att utveckla inom EG-biståndet. Detta har gett ett visst tillskott av resurser åt kommissionen men det har också medverkat till att biståndet fragmenterats i olika kategorier och system. Vad som behövs är en integrering av de olika områdena i en strategiskt hållen helhet.

5.VII EUs revisionsrätt

EUs revisionsrätt, som granskar hela kommissionens verksamhet, har på ett konstruktivt sätt bidragit till att lyfta fram problem inom utvecklingssamarbetet till diskussion och pekat på nödvändiga reformer och lösningar. Tillsammans med DACs granskningar av EUs bistånd, EUs egna globala utvärderingar samt analyser som gjorts av medlemsstaterna har revisionsrätten gjort stora insatser för att analysera och värdera utvecklingssamarbetet. Bland annat har man gått igenom olika delar av samarbetet i Medelhavsområdet, biståndet till Sydafrika och stödet till demokrati och mänskliga rättigheter. Revisionsrättens rapporter kommenteras alltid av kommissionen och diskuteras av både rådet och parlamentet.

5.VIII Europeiska Investeringsbanken

Den Europeiska Investeringsbanken (EIB) – med säte i Luxemburg – lämnar vissa krediter på mjuka villkor till länder i Afrika och Medelhavsområdet (ACP och MEDA). De mjuka krediter som lämnas av banken får tillskott från gävobiståndet och ska i viss utsträckning samverka med biståndet när det gäller målsättningarna.

6. Policy och genomförande

6.1 Rådet

Rådet beslutar om policy och förordningar inom det stora ramverk som utgörs av Maastricht- och Amsterdam-fördragen. Kommissionen beslutar om genomförandet av insatser och program.

Eller sagt på ett annat sätt: rådet verkar på policynivå, kommissionen genomför de enskilda insatserna.

Rådets arbetsgrupper diskuterar och behandlar varje år ett antal resolutioner och förordningar om biståndspolicy och biståndsformer. Ministerrådet antar dem sedan formellt.

Sedan Sverige blev medlem i EU 1995 har rådsarbetsgrupperna behandlat resolutioner och slutsatser i en rad ämnen: bland annat regional integration, forskning i u-länderna, länken mellan katastrofbistånd och utvecklingssamarbete, decentraliserad samordning, förebyggande av konflikter, mänsklig och social utveckling, migration och utveckling, fattigdomsbekämpning, demokratisering, ursprungsbefolkningar, hiv/aids, antipersonella landminor, turism, den privata sektorn i ACP-länderna, transporter, befolkning och reproduktiv hälsa, bättre samordning av EUs bistånd, fattigdomsinriktning, katastrofbistånd, jämställdhetsaspekter, komplementaritet samt slutsatser med anledning av de globala utvärderingarna. Dessutom har de behandlat ett antal förordningar, som styr biståndet och vissa verkställighetskommittéer, till exempel EDF-kommittén, MED-kommittén, de nya NGO- och MR-kommittéerna och Sydafrikabiståndet (se avsnitt 5.IV).

Risken med ett sådant antal rådsresolutioner, som varje år tar upp nya frågor eller begär en högre ambitionsnivå, är att de inte alltid stäms av eller befinner sig i samklang med de resurser som står till buds för att genomföra åtgärderna inom kommissionen. Många resolutionstexter har därför kommit att samla damm i bokhyllorna.

Det blir ett glapp mellan policyskapande i rådet och genomförandet i kommissionen. Detta hör till de problem som för närvarande diskuteras i samband med reformarbetet.

Ett annat problem är att diskussionerna är uppsplittrade i rådsgrupperna. Detsamma gäller i kommissionens biståndsförvaltning och det tiotal kommittéer som diskuterar utvecklingsfrågor. Överblicken blir lidande och helhetsperspektiv är svårt att få.

Något gemensamt forum där helheten diskuteras på ett övergripande eller förutsättningslöst sätt finns inte. Detta återstår att skapa.

6.II De globala utvärderingarna

Fram till 1999 fanns inte heller någon sammanhållen, heltäckande beskrivning av EG-biståndet, där problemen och bristerna analyserades. Utvärderingar av utvecklingsstödet gjordes inte i någon större omfattning. Nu finns sådana beskrivningar men man måste fortfarande läsa ganska många utvärderingar för att skaffa sig en samlad bild.

1999 blev den serie utvärderingar som kallas för de globala utvärderingarna färdiga (och finns nu tillgängliga på Internet). Globala kallas de för att de ska täcka helheten. De hade beställts av ministerrådet 1995 och behandlar allt bistånd till ACP-, MEDA- och ALA-länderna liksom det humanitära stödet genom ECHO. Många av de brister i biståndet som under den tiden hade blivit alltmer synliga och som diskuterats både inom och utanför EU, bland annat av OECDs kommitté för utvecklingsbistånd, DAC, blev både beskrivna och belagda i utvärderingarna. EUs egen revisionsrätt har också lagt ned ett gediget arbete på kartlägga brister och föreslå lösningar (se 5.VII).

6.III Biståndsförvaltningen och kommittéerna

Biståndet inom EU har fördubblats under de senaste tio åren men kommissionens biståndsförvaltning har inte tillåtit expandera i samma takt. Kommissionen har räknat ut att medan andra givare har 4–9 tjänstemän per 100 miljoner kronor i biståndsinsatser så har kommissionen knappt 3. Sverige har knappt 6 tjänstemän. Man lider brist på såväl personal som expertis. Ett kraftigt beroende av konsulter har utvecklats och deras erfarenheter och kunskap har inte kunnat tillvaratas i den underdimensionerade biståndsförvaltningen.

Kommissionen har försökt hantera de expanderande volymerna genom att organisera om sig och dela upp sin organisation i olika delförvaltningar. Detta har både givit upphov till en splittrad biståndsadministration och bidragit till att regelsystemet har fragmenterats.

Allt som allt består kommissionen i Bryssel av ett tjugotal generaldirektorat för olika gemenskapsfrågor. 1984 fanns två generaldirektörer för utvecklingssamarbetet, 1988 hade de ökat till åtta (generaldirektörer eller med motsvarande status) utan att antalet tjänstemän för den skull ökat i tillnärmelsevis samma omfattning.

Antalet generaldirektörer står för försöken att hantera nya samarbetsområden genom att skapa nya delorganisationer i förvaltningen. Problemen växte emellertid, konsultberoendet ökade alltmer ökon-

trollerat och kontrollsystemen var tunga och otympliga. Biståndsinsatserna fördröjdes och reservationerna lades på hög. Oegentligheter smög sig in i utvecklingssamarbetet genom MEDA- och ECHO-programmen och bidrog till kommissionens fall 1999.

Biståndsförvaltningens problem hör också till de allmänt bekanta och omvittnade svårigheterna i hela kommissionen. Där finns en tungrodd och ogenomskinlig byråkrati som den nya kommissionen under Romano Prodi, som tillsattes 1999, nu har för avsikt att reformera.

Efter kommissionens fall blev det hög tid för en grundlig omprövning av EGs biståndsorganisation.

I ett första steg ledde detta till ännu en omorganisation. Kommissionärerna Poul Nielson och Chris Patten fick ansvaret för utvecklingssamarbetet, som delades mellan de båda generaldirektoraten för utveckling och utrikesrelationer.

I nästa steg fattades ett principbeslut under våren 2000 om en grundligare omstrukturering. Den skiljer på programmering, planering och policy å den ena sidan som läggs på de båda generaldirektoraten och genomförande å den andra som EuropeAid ska ha hand om. Där är avsikten att en ny och förstärkt organisation ska få ansvaret för att genomföra samtliga biståndsinsatser och hela projektcykeln. Den reformen beräknas ta flera år. En närmare beskrivning av reformerna finns under avsnitt 10.

Också arbetet inom kommittéerna håller på att ses över för närvarande.

Nu diskuterar ett tiotal kommittéer utvecklingsfrågor, både geografiskt och ämnesvis. Där diskuteras insatserna, oftast projekt för projekt. Kommissionen lägger förslag, som i stort sett är färdiga, medlemsstaterna granskar, diskuterar och fattar sedan beslut tillsammans med kommissionen.

Diskussionerna ger medlemsstaterna insyn i hur EG-biståndet verkställs men det är ett tungroddt sätt att fatta beslut på. Medlemsländerna kommer ofta för sent in i processen för att kunna påverka projekten. Tonvikten på enskilda projekt gör dessutom att helheten lätt går förlorad.

Troligen kommer kommittéerna att rikta in sig mer på strategiska frågor i framtiden.

Kommissionens avsikt och medlemsländernas önskan är att åtminstone en del av samordningen mellan biståndsinsatser ska

flyttas till ett tidigare skede av planeringen och till partnerlandet i fråga, på plats och med de relevanta aktörerna. De behöver inte alltid vara EU-medlemmar. Samordningen behöver alltså ske tidigare och bli bättre. En stor del av den bör ske på plats.

Också i fält är kommissionen emellertid underbemannad när det gäller biståndskunnig personal. Bristen på kapacitet i mottagarländerna gör det till exempel svårt för EG att på plats och på ett något så när tidigt stadium samordna sitt bistånd med andra givarländer. De svårigheterna accentueras ytterligare av en stark centralisering av beslutsfattandet till Bryssel. Avsikten är att EU-delegationerna nu ska få utökade befogenheter att fatta beslut och mer personal – vilket är en av förutsättningarna för lokal samordning med EU-kretsen och andra givare.

7. Medlemsstaterna och samordningen

EU-länderna är, inklusive kommissionen själv, medlemmar också av andra internationella organisationer, såsom DAC, Världsbanken och FN-organen, där utvecklingsfrågor och samordning diskuteras. Inom den ramen befinner sig och diskuterar självfallet samtliga EUs medlemmar och kommissionen, tillsammans, i grupp eller som enskilda medlemmar, det varierar med organisationen. I vilket fall är detta den gemensamma internationella arena som alla biståndsgivare rör sig på. Det är också en av de givna utgångspunkterna för utvecklingssamarbetet inom EU.

Bland annat av röstfördelningen bland EUs medlemsstater (se 5.III) framgår att inte något land kan agera ensamt i Bryssel, framför allt inte små länder. Sverige har 4 röster av 87 i rådet. Ett land som vill få igenom sin linje i EU bör skapa allianser. I fråga om bistånd behöver detta inte ofta drivas till sin spets eftersom medlemsländerna på det stora hela är överens om breda ramar och riktlinjer. De nordliga länderna inom EU har ibland en mera omedelbar samsyn i utvecklingsfrågor, men detta vill inte säga alltid. Allianser kan uppstå på olika sätt i olika frågor.

Samordningen inom medlemsländerna kan också den bli svår till följd av splittringen inom biståndet i Bryssel. Detta kan i sin tur ytterligare späda på problemen i Bryssel. Ofta råder en tidspress som inte lämnar mycket utrymme för tjänstemännen, som deltar i rådsarbetsgrupper och kommittéer, att samordna sig inbördes. Det bidrar till bristen på helhetsgrepp. Samtidigt har

medlemsstaternas representanter en ganska tät kontakt både med varandra och med kommissionen i utvecklingsfrågor, vilket ger en bra plattform för ökad samordning. Men den sker i en komplex form.

Ett av de mest omedelbara problemområdena är hur kommissionen ska reformera sin förvaltning. Medlemsstaterna kan ha synpunkter, vilka också framförs, men det är kommissionen själv som beslutar och genomför reformerna. Nu har det pågått en process där problemen har lyfts fram och kartlagts. Den är praktiskt taget avklarad i och med de globala utvärderingarna, där biståndets olika delar har granskats på ett mer enhetligt sätt än tidigare, och med de efterföljande diskussionerna i rådet. Nästa skede tar nu vid, då reformerna ska genomföras. Huvudaktören är då kommissionen. I detta skede av arbetet, som är både viktigt och ömtåligt, finns dock fortfarande utrymme för initiativ och påverkan från medlemsstaternas sida.

I samband med det planerade reformarbetet har det ganska intensivt diskuterats hur samordningen mellan kommissionens och medlemsstaternas bilaterala bistånd kan göras bättre. Diskussionerna har pågått både i rådsarbetsgrupperna och i kommittéerna. I stort sett är man enig om – och detta är också den svenska linjen – att medlemsländerna och kommissionen, på ett mycket tidigare stadium än hittills, på plats i mottagarlandet och där de relevanta aktörerna finns, måste byta information om landstrategier, biståndsprogram och insatser. I denna process ska mottagarlandet alltid vara med och stå i centrum. En sådan modell skulle minska risken för överlappning av insatser och öka möjligheterna att låta dem komplettera varandra. Till yttermera visso skulle det avlasta beslutsapparaten i Bryssel, framför allt kommissionen och kommittéerna. Många svårigheter skulle kunna lösas tidigt och inte behöva behandlas i kommittéerna i slutänden, då det är svårt att göra ändringar. För sådant samråd krävs god bemanning på platsen och ett delegerat beslutsfattande. Detta är reformer som fortfarande återstår att genomföra för kommissionens del.

Den centrala samordningen i Bryssel måste dock bibehållas i någon form, även om samordningen i mottagarländerna blir bättre, eftersom inte alla medlemsstaterna finns representerade i alla länder men ändå kan vilja delta i utvecklingssamarbetet på ett visst område.

8. Sveriges roll

I Maastricht- och senare Amsterdam-fördraget har fyra övergripande mål för EGs utvecklingssamarbete lagts fast:

- att stödja en hållbar ekonomisk och social utveckling
- att stegvis medverka till att utvecklingsländerna integreras i världsekonomin
- att bekämpa fattigdomen
- och att utveckla och förankra demokrati och de mänskliga rättigheterna

De sex svenska delmålen för utvecklingssamarbetet är:

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och politisk utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män

Några målkonflikter finns inte med EG-biståndet. I stort täcker målen samma områden.

Diskussioner förs dock ständigt såväl internationellt, i Bryssel som här hemma om vad som är väsentligast och bör stå först, hur biståndsmålen effektivast kan uppnås och vilka metoder som bör användas.

För närvarande pågår internationellt en diskussion med fokus på fattigdom och de fattigaste och på hur dessa ska kunna nås med utvecklingsstödet. Både inom kommissionen och den svenska biståndsförvaltningen förs denna diskussion. Inom EG-biståndet har det lett till att fattigdomsinriktning ska lyftas och göras till ett övergripande mål för hela utvecklingssamarbetet, vilket sägs i en policyförklaring som kommissionen har lämnat under våren 2000 (se avsnitt 9.II). I Sverige blir detta en av de centrala frågorna för den svenska biståndspolitiska utredning, kallad GLOBKOM, som tillsattes under år 2000.

På svensk sida har man alltsedan inträdet i EU 1995 mycket aktivt deltagit i diskussionerna om hur EGs utvecklingssamarbete ska göras så effektivt som möjligt. Bland annat har man tillsammans med en grupp andra medlemsstater medverkat i och hjälpt kommissionen att driva fram de stora globala biståndsutvärderingarna som har beskrivits tidigare (se avsnitt 6.II) och vilka i sin tur utgör en bas för reformarbetet.

Sverige ger kommissionen ett starkt stöd i detta reformarbete, som beskrivs närmare nedan, och har såväl i rådet som i kommittéerna systematiskt framhållit vikten av metodutveckling inom biståndet och ett arbetssätt inom kommittéerna som ger bättre helhetsbild och strategiskt grepp.

En fråga som man har tillmätt särskild vikt är bättre landstrategier för att styra EGs utvecklingssamarbete, eftersom detta är en metod för att få in analys, beredning, utvärdering och uppföljning i en rullande planering som inbegriper både mottagarland och andra givares insatser. Bland annat har ett möte hållits i Stockholm med EU-kretsen om detta ämne. Det har bidragit till att landstrategiprocesser nu stegvis ska införas inom EG-administrationen. Det kommer att ta tid eftersom det också innebär en omorganisation av biståndsförvaltningens arbetssätt.

Sida granskar tillsammans med biståndshandläggarna på de svenska ambassaderna i utvecklingsländerna varje år ett mycket stort antal EG-projekt i kommittéerna och har därigenom skaffat sig god insyn och mycket kontakter i kommissionens biståndsförvaltning. På lite sikt kommer sannolikt ett annat arbetssätt att växa fram i kommittéerna som fokuserar mer på landstrategier och uppföljningar av dem än på diskussioner om enskilda projekt, vilket är ett arbetssätt som man på svensk sida länge har förordat.

Med råds- och kommittéarbetet inom EU följer ett stort kontaktnät i övriga medlemmars biståndsorganisationer. I Bryssel och i mottagarländerna pågår diskussioner om samordning både på det principiella planet och när det gäller enskilda projekt i länder eller sektorer där det finns flera givare inblandade. Sådan samordning får stöd av Sverige och skulle alltså kunna ske på ett tidigare stadium och mera systematiskt än nu.

Svenska kontakter med Bryssel förekommer numer på alla områden inom utvecklingssamarbetet, där kommissionen inte

minst i kraft av EG-biståndets storlek är en stor aktör. Svenskt utvecklingssamarbete påverkas direkt av om EG-biståndet i en viss sektor fungerar bra eller dåligt. Fungerar det dåligt, kan det orsaka skada i mottagarlandet och på andra givares insatser inom sektorn. Fungerar det bra och samordningen är god kan däremot effektiviteten öka desto mer.

Sida har dessutom ett antal nationella experter i kommissionens biståndsadministration, som bidrar med expertkunskaper – just nu vad gäller jämställdhetsfrågor och östbiståndet.

9. Reform

9.1 Post-Lomé-diskussionerna

Diskussioner om reformer av utvecklingssamarbetet kan sägas ha börjat redan 1996. Då lade kommissionen en första grund för EUs förhandlingar med länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet om ett nytt utvecklingssamarbete efter år 2000, när den fjärde Lomékonventionen i ordningen löpte ut. Som utgångspunkt för dessa ”Post-Lomé-diskussioner” skrev kommissionen ett diskussionsunderlag med breda tankesamar kring vad ett nytt samarbete skulle kunna innehålla. Detta underlag skickades ut till olika intressentgrupper inom länderna i Afrika, Västindien, Stilla Havet och EUs medlemsstater för diskussion och synpunkter i god tid innan själva förhandlingarna om en ny konvention startade under hösten 1998.

Erfarenheterna visade, sades det i diskussionsunderlaget, att utvecklingssamarbetet behövde effektiviseras och att partnerskapet mellan länderna i Afrika, Västindien, Stilla Havet och EU behövde bli mer vitalt och ges ett nytt innehåll. Den gamla relationen hade inte utvecklats som man hade hoppats utan istället skapat ett starkt biståndsberoende – även om biståndet också hade visat sig relevant och relativt effektivt.

De institutionella, politiska och ekonomiska ramarna hos mottagarländerna sades ha utgjort ett hinder. Handelspreferenserna hade inte givit den utdelning som man hade tänkt sig. De flesta ACP-länder hade inte genomfört strukturella reformer som var nödvändiga för utveckling. Utvecklingssamarbetet borde därför i framtiden göras mindre automatiskt. Tydligare krav skulle ställas på mottagaren. Samarbetet borde också grunda sig på ömsesidiga åtaganden med en flerårig och rullande planering,

vilket i den kombinationen kunde borge både för stabilitet och flexibilitet.

Hitills hade det stora antalet former och biståndsinstrument snarare pressat in samarbetet i sina egna fåror, sade kommissionen vidare, än varit användbara verktyg för detta. Systemet borde förenklas. Flexibiliteten i utvecklingsstödet hade inte varit tillräckligt stor. Givarsamordningen behövde dessutom göras mycket bättre.

En djupare politisk relation mellan EU och länderna i Afrika, Stilla Havet och Västindien skulle utvecklas, sades det vidare i dokumentet. I EUs utrikesrelationer med dessa länder ingick bistånd och handelsutbyte. Samstämmighet borde råda mellan politik, bistånd och handel. Samtidigt skulle varje område få behålla sitt särskilda innehåll.

Diskussionsunderlaget tog alltså upp vissa av problemområdena inom utvecklingssamarbetet: Behovet av fattigdomsinriktning, reformer av handelsförbindelserna, de splittrade biståndsformerna, behovet av en flexiblere men samtidigt långsiktig planering av samarbetet. Men ännu diskuterade kommissionen inte *hur* det nya samarbetet konkret skulle styras och administreras. Problemen hade visserligen uppmärksammats och börjat diskuteras på olika håll men inte så allmänt eller brett som senare. Där fanns ännu inte mycket om de organisatoriska frågorna såsom exempelvis den splittrade biståndsförvaltningen och de många styrinstrumenten, om länken till andra delar av EG-biståndet eller om överskådlighet och helhetsgrepp. Dokumentet handlade uteslutande om samarbetet med Afrika, Västindien och Stilla Havet. År 1996 utgjorde detta fortfarande nästan hälften av det totala utvecklingssamarbetet inom EG.

I Cotonou-konventionen, som slöts 2000, alltså fyra år senare, och som är tänkt att utgöra åtminstone en del av basen för det framtida reformarbetet, har flera av förslagen i Post-Lomé-diskussionerna tagits tillvara. Där stadfästs viljan till en fördjupad politisk dialog och där har man kommit överens om nya former för handelsutbyte, vilka dock skjuts på framtiden i ett antal år. Dessutom införs en rullande programmering av biståndet, en viss förenkling av antalet biståndsinstrument och nya ramar för ekonomiskt samarbete och investeringar. Storleken på utvecklingsstödet till enskilda länder kommer också att bli mer avhängig av hur mottagaren sköter sin del av åtagandena.

Under den tid som förhandlingarna om det nya avtalet med länderna i Afrika, Stilla Havet och Västindien pågick, sköt emellertid diskussionerna fart om biståndsförvaltningen i Bryssel och ute i fält, aktualiserade av den utveckling som har beskrivits i tidigare avsnitt.

Vid sidan av de globala utvärderingarna var den kraftigaste signalen till förändring de oegentligheter, som började uppdagas i delar av biståndet och som till slut bidrog till kommissionen SanTERS fall 1999. Det rörde sig framför allt om förskingringar i den gråzon som hade uppstått i skarven mellan kommissionens biståndsförvaltning och det stora antal konsulter och konsultteam som handlats upp för att klara bland annat volymökningarna i biståndet.

9.11 En ny biståndspolicy

Det nya kommissionskollegiet under Romano Prodi har hittills, under 1999 och 2000, fattat beslut på två viktiga områden inom EG-biståndet. För det första gäller det en enhetlig biståndspolitik som inbegriper hela fältet, det vill säga allt stöd till samtliga utvecklingsländer. För det andra handlar det om reformer av biståndsadministration och arbetsmetoder.

Förslaget till ny biståndspolitik har liksom underlaget till Post-Lomé-diskussionerna skickats ut brett till medlemsländerna för synpunkter.

Här ägnar sig kommissionen först åt viss självkritik och drar sedan upp riktlinjerna för framtida reformer.

Utvärderingarna av EGs utvecklingsstöd, sägs det bland annat, har satt fingret på ett antal problem av betydelse. Kommissionen ser dem främst som tecken på växtvärk till följd av att politik och strukturer inte har kunnat anpassas tillräckligt snabbt för att svara mot EUs växande förpliktelser på utvecklingssamarbetets alltmer komplexa område. Nu vill man lägga vikten vid ett samlat sätt att se på utveckling och på fattigdomsbekämpning.

Det allmänt övergripande målet bör vara att främja en hållbar utveckling som leder till minskad fattigdom i utvecklingsländerna. Därför krävs en ökad inriktning på hur man minskar fattigdomen, på fattigdomens natur och på de sammansatta orsakerna till fattigdomen. En sådan fokusering kommer i sin tur att få effekter på fördelningen av stöd mellan och inom olika länder.

Tonvikten på fattigdom har relativt sett minskat inom EG-biståndet, fortsätter kommissionen. Detta beror på en globalisering av EUs

politik och på nya utrikespolitiska prioriteringar. En analys av fattigdomsbilden som enbart grundar sig på en kategorisering av mottagarländerna efter inkomstnivå skulle emellertid bli alltför snäv. I vissa länder, särskilt de som befinner sig på medelinkomstnivå, lever en stor andel av befolkningen fortfarande under fattigdomsstrecket.

Tre metoder, säger kommissionen, går att identifiera för att förbättra inriktningen på fattigdomsminskning:

- Att förbättra den primära fokuseringen på fattigdomen, det vill säga ökade insatser i de minst utvecklade länderna och andra länder i kategorin låginkomstländer.
- Att förbättra den sekundära fokuseringen på fattigdomen, det vill säga en ökad inriktning på fattigdom i samarbetsprogrammen för medelinkomstländer, där över 20 procent av befolkningen lever under fattigdomsstrecket på en dollar om dagen.
- Att förbättra den tertiära fokuseringen på fattigdomen, det vill säga en ökad inriktning på att minska fattigdomen i alla samarbetsprogram och i alla u-länder.

Möjligheterna att förbättra den primära fokuseringen på fattigdomen, tillägger kommissionen emellertid, begränsas helt klart av politiska prioriteringar och deras konsekvenser för fördelningen av finansiella resurser till regionerna.

Kommissionen förklarar vidare att man avser utarbeta konkreta förslag för de tre nivåerna. Det är viktigt att inriktningen på fattigdom ökar i samband med att planeringen av biståndet – i landstrategier – görs för de enskilda länderna. Kommissionen anger vissa ramar för utvecklingsstödet inom EG som vägledning vid utformningen av landstrategier och program.

Integrerade ramar för gemenskapens stöd

Huvudmål: Att minska fattigdomen

Strategiska områden som härrör från fördraget

- A Hållbar utveckling, särskilt genom främjande av en balancerad tillväxt, investeringar, sysselsättning, social och mänsklig utveckling och miljöskydd
- B Integrering i världsekonomin, bl.a. genom stöd till regionalt samarbete och regional integration
- C Kamp mot fattigdomen

- D Demokrati, mänskliga rättigheter, rättstat och vid behov fredsfrämjande och konfliktförebyggande åtgärder

Ledande principer som skall integreras i alla områden (mainstreaming)

- 1 Lindring av fattigdomen
- 2 Stöd till institutionell utveckling och kapacitetförstärkande
- 3 Jämställdhet mellan könen
- 4 Hållbar förvaltning och hållbart utnyttjande av miljö- och naturresurser
- 5 Framhävande av ekonomiska, sociala, politiska och kulturella rättigheter

Åtgärdsnivåer

- Global, regional, nationell, lokal nivå
- Partner och aktörer (den offentliga sektorn, den privata sektorn, det civila samhället)

Källa: Kommissionen

Kommissionen säger också i sin policyförklaring att gemenskapens bistånd måste koncentreras och inriktas på färre mål. Detta måste ske i dialog med andra biståndsgivare om deras politik och insatser. Inom ramen för en sådan dialog måste EG göra klart att man inte kan vara verksam inom alla områden. I synnerhet måste kommissionen fastslå vilka områden som man ska koncentrera sina personalresurser på, både centralt i Bryssel och ute vid delegationerna.

Vidare menar kommissionen att en omorientering dels måste göras med målet att minska fattigdomen, dels måste ske mot sektorer där EG-biståndet kan tillföra ett visst mervärde som baserar sig på de värderingar och särskilda egenskaper som EU står för. EG ska också kunna bidra med finansiering till andra givares biståndsinsatser. En koncentration av gemenskapens insatser bör få fyra år på sig för att genomföras, eftersom det tar tid att ändra inriktning.

Kommissionen föreslår att gemenskapens stöd ska koncentrera sig på:

- 1 handel och utveckling,
- 2 regional integration och regionalt samarbete,
- 3 stöd till makroekonomisk politik med tydlig koppling till målet fattigdomsminskning,

- 4 transporter,
- 5 tryggad livsmedelsförsörjning och landsbygdsutveckling, samt
- 6 uppbyggnad av institutionell kapacitet och god samhällsstyrning.

De prioriterade områdena ska alla genomsyras av stöd för god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter, fattigdomsminskning, institutionell uppbyggnad och kapacitet, jämställdhet mellan könen och bärkraftig miljöutveckling.

9.III Förvaltningsreformer

I policyförklaringen ingår också avsnitt om planerade reformer av biståndsorganisationen.

De åtgärder som planeras ingår också som ett led i de allmänna reformer som det nya kommissionskollegiet ska genomdriva i hela kommissionen. Det gäller bland annat kontrollsystem, öppenhet och personalpolitik. Men det finns också en rad särskilda problem och åtgärder, som är specifika för biståndsområdet.

Kommissionären Chris Patten, chef för generaldirektoratet för utrikesrelationer, förklarade i ett pressmeddelande i maj 2000 att ”reformerna ska återge kommissionen dess trovärdighet som aktör på den utrikespolitiska arenan och på ett av det största områdena för EUs utrikes insatser. De ska ge EUs skattebetalare mer värde för pengarna och möta legitima förväntningar hos partnerländerna på ett snabbare genomförande av biståndsinsatser. Reformerna av utvecklingsbiståndet är ett flaggskepp för det bredare reformarbete som ska genomföras inom kommissionen.”

Sammanfattningsvis innebär reformerna följande:

- Projektcykeln, det vill säga hela genomförandet av en insats, ska samlas inom en ny organisation, som preliminärt kallas EuropeAid. Den ska få en förstärkt kapacitet och där ska det finnas ett tydligt sammanhang mellan planering, budgetering, utvärdering och koppling in i nästa generation insatser och program. Den nya organisationen ska ligga i Bryssel och få en styrelse, där de fyra kommissionärerna med ansvar för utrikesfrågor sitter. Detta betyder: cheferna för generaldirektoraten för utveckling, utrikesrelationer, handel och utvidgning.

- Antalet konsulter inom EG-biståndet ska minska i samband med denna förstärkning. Man vill också införa flexibla anställningsformer för att bättre kunna fånga upp den biståndsexpertis som behövs inom förvaltningen vid olika tidpunkter.
- Generaldirektoratens (främst för utveckling och för utrikesrelationer) uppgift blir att i samarbete med partner-länderna planera och programmera biståndet och ta ställning till strategiska frågor, bland annat stå för den strategiska utformningen av rullande landstrategier och regionala strategier. Den nya genomförandeorganisation, EuropeAid, bereder, verkställer och följer upp de enskilda insatserna.
- Delegering och decentralisering ska öka till EUs delegationer i fält och även till mottagarlandets myndigheter, när omständigheterna så tillåter.
- Kvalitet och komplementaritet kommer nog att följas upp inom kommissionen och utvärderingar ges en kraftigt förstärkt roll i processen. Resultat och erfarenheter ska tas bättre tillvara inom hela biståndsorganisationen.
- Den kontroll och ledning som parlamentet och medlemsstaterna utövar bör koncentreras till frågor om strategi och samstämmighet (=komplementaritet). Rådsarbetsgrupper och kommittéer bör i högre grad inrikta sig på politiska riktlinjer och översyner av land- och sektorstrategier. Mindre tid bör ägnas åt enskilda projekt samtidigt som fullständig öppenhet ska finnas i det nya systemet för samråd om politiska frågor och regelbunden rapportering om hur biståndsprogrammen fortskrider.
- Biståndsinstrument och biståndsformer bör harmoniseras ytterligare.
- Den interna kontrollen ska förbättras

Detta reformarbete har inletts under år 2000. Den nya genomförande-organisationen med arbetsnamnet EuropeAid håller nu på att bildas (november 2000). Reformerna beräknas ta flera år att genomföra. Resultaten kommer därför inte att kunna ses förrän på sikt.

10. Det svenska ordförandeskapet

Ett ordförandeskap innebär i första hand att ordförandelandet får ansvaret för tre slag av insatser:

- Leda och planera arbetet inom ministerrådet, sätta ut och göra dagordningar för sammanträden med allt ifrån rådsarbetsgrupper till ministermöten. Detta är ett omfattande arbete. Bara inom rådet finns mellan 200–300 arbetsgrupper, vars möten i förväg ska planläggas. Däremot har ordförandelandet inte något särskilt ansvar för kommittéväsendet utöver det sedvanliga deltagandet. Där är kommissionen alltid ordförande.
- Samordna EU-medlemmarnas uppträdande vid internationella konferenser bland annat inom FNs ram.
- Samordna EU-staternas uppträdande i andra länder, det vill säga vid utlandsmyndigheterna (exempelvis EU-démarcher, gemensamma åtgärder och ståndpunkter).

I rådet är det endast kommissionen och ordförandelandet som har rätt att ta initiativ i gemenskapsfrågor.

Ett ordförandeland ska se till att den löpande verksamheten fungerar och att frågor förs i hamn som redan håller på att behandlas och står på agendan. Detta är en av de huvudsakliga uppgifterna för ordföranden.

Ett halvår före ordförandeskapet går ett ordförandeland in i den så kallade trojkan tillsammans med sittande ordförande (nu Frankrike) och kommissionen. Då inleds en intensiv planering av det kommande halvårets agenda. En stor del av dagordningen styrs av ärvda eller löpande frågor. Plats måste också finnas för oförutsedda frågor (såsom kriget i Kosovo eller översvämningarna i Mocambique). Utrymmet för nya initiativ blir inte särskilt stort, också med tanke på den ryckighet som skulle prägla rådets arbete om varje ordförandeland enbart koncentrerade sig på egna frågor.

På biståndets område har Sverige givit ett starkt stöd åt reformarbetet, särskilt i den form som den nya kommissionen har givit det. Detta är prioriterade frågor för Sverige.

Agendan för det första halvåret 2001 kan inte fastställas förrän man ser hur frågorna faller ut under det franska ordförandeskapet. Först fram emot årsskiftet 2000/2001 kommer man att veta detta. Vad som redan står klart är att Sverige kommer att söka föra processen vidare bland annat genom att driva löpande EG-frågor framåt med reformarbetet för ögonen.

Under det första halvåret 2001 kommer följande EU-möten att hållas i Sverige där utvecklingsfrågor dryftas:

- Seminarium om barnperspektivet i flykting- och biståndspolitiken i Norrköping den 1–2 mars
- Utrikesministermöte i Nyköping den 5–6 maj
- Informellt samråd om globaliseringens inverkan på de fattigaste länderna – mötet kallas MAGLOP och ska hållas i Kramfors den 21–22 juni
- Toppmöte i Göteborg i juni

11. Litteraturlista

Boman & Peck: *Poverty, gender, democracy and human rights aspects in EC development co-operation*, Stockholm 1999

Cox/Chapman: *The European Community External Cooperation Programmes. Overseas Development Institute*, London 1999, European Commission, 2000

Cox/Koning: *Understanding European Community Aid – Aid Policies, Management and Distribution Explained. Overseas Development Institute London/European Commission*, Brussels 1997

EU, Sverige och biståndet. Aktuellt i biståndspolitik. Nr. 11, Utrikesdepartementet, Stockholm 1995

Eduards/Linder: *Economic cooperation of the European Community*, Stockholm 2000

Europa 2000: *Europa inför nästa sekel. Europaparlamentets informationskontor*. Norteds Tryckeri AB 1999

Handbok för EU-arbetet – om svenskt deltagande i kommittéer och arbetsgrupper. Sekretariatet för Europainformation. Utrikesdepartementet, Stockholm 1995

Tradition och förnyelse. En studie av Nordafrika och Mellanöstern. Utrikesdepartementet, Stockholm 1999

De globala utvärderingarna finns på Internet: www.europa.eu.int/comm/scr/evaluation/index.htm

Internetadress till kommissionens hemsida:
www.europa.eu.int

